

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja upravitelstvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice, št. 5. — Dležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem trgu po 5 kr.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Nova, imenitna uredba.

V malih tednih bode sklep na srednjih šolah. Kakor pa je sedaj navada, godi se ob enem že tudi začetek na njih, t. j. vzprejemajo se učenci že za prihodnje leto v prvi razred. Čemu je to dobro, nam sicer ni jasno, izlasti še za to ne, ker se konča na ljudskih šolah, tistih na kmetih, še veliko pozneje šolsko leto. To vzprejemanje more torej, če komu, prinesiti le koristi otrokom, ki se učé na mestnih šolah, tedaj iz velike večine samo mestnim.

Le-ti se oglašujejo tudi pridno, to se pravi, oglaší se otrok že o konicí leta toliko, da ne ostane več veliko prostora za one, ki se oglašijo pozneje, v jeseni. Ker pa se otrok ne vzprejme v prvi razred na kako srednjo šolo brez poskušnje, razšteje si človek lahko na prste, kateri da so v tem na boljsem — tisti v jeseni težko.

Ker so naša mesta nam v vsem nasproti, imajo po takem tudi gledé srednjih šol naši nasprotniki veliko ležjo pot, da spravijo svoje otroke v šole, katerih ne plačujejo oni, ampak kmet in torej pri nas slov. kmečko ljudstvo. Ali da bi še bilo samo to! Na naših srednjih šolah je doslej vse samo nemško in preskušnje za to, kateri fantič da že kaže za na srednjo šolo, vršé se tudi samo v nemškem jeziku, zato je skorej pravi čudež, če se posreči še kakemu kmečkemu fantiču, da zleze v prvi razred kake srednje šole.

Temu pa se opomore letos lahko in sicer na c. kr. gimnaziji v Mariboru. Na dolgo in neprestano trkanje naših gg. poslancev je namreč vis. c. kr. naučno ministerstvo odredilo, da se odpre že za prihodnje leto prva slov. vzporednica na tem učilišču. Eden oddelek ima po tej uredbi ves poduk v nemškem jeziku, drugi pa nekaj reči samo v slovenskem. Kolkor se sliši, bode slovenski poduk v veronauku, latinščini, slovenščini in pa v računanji, v drugih predmetih bode pa nemška beseda pri poučevanju.

Ne veliko, toda nekoliko olajša se na vsak način slov. otrokom učenje. Njim bode tako mogoče prva leta premagati težave latinskih šol, ob enem pa si pridobijo lahko tudi dovolje nemščine, da jim ne bode pretežko shajati na višjih razredih. to se pravi, ako so sicer dovolje bistré glave. In to se pokaže na slov. vzporednicah veliko ležje, kakor pa doslej na popolnem nemških šolah. Na teh je lahko obtičal fantič samo za to, ker ni imel dovolje nemščine v svoji oblasti.

Mi torej pozdravljamo to novo naredbo ministerstva za uk in bogočastje z veseljem in je naše trdno prepričanje, da se obnese ona dobro — takrat, če je ne pokvarijo zlobne roke. Se ve, da nam ne izmanjka tacih rok in mi v tem ne mislimo na c. kr. gosposko, na gg. profesorje, kajti tem velja gotovo nekaj volja najvišje naučne gosposke, pač pa bode vse, kar izmed naših nemškutarjev leze in grede, zoper slov. poduk in torej zoper take otroke in njih stariše.

Da storé ti ljudje vse zoper slov. poduk, o tem ne dvomi nas nihče in prav zato govorimo mi že sedaj o tej reči. Nam je vse na tem, da slov. stariši ne izpustijo te dobrote izpred oči, velike dobrote za njih otroke, ako jih spravijo v pravem času in letos v prvo slov. vzporednico. Naj se ne dajo ugnati v kozji rog! Za napredovanje otrok se ni bati, ako imajo dovolje glave, v slov. oddelku, pač pa je gotovo, da se zapreči marsikateremu otroku slov. starišev doslej pot do „belega kruha“, iz večine samo zato, ker se podučuje na srednjih šolah vse v nemškem jeziku.

Brez vprašanja bilo bi ljubo to še tudi zanaprej sovražni stranki in zato znamo, da bode napela vse žile na to, naj postane slov. otrokom nemogoče shajati na srednjih šolah — tedaj tudi zoper slov. vzporednice na c. kr. gimnaziji v Mariboru. Ali mi zaupamo, da imajo slov. stariši dovolje ljubezni do svojih otrok in ta jim pomore čez vse spletke — nevošljive nemškutarije.

O svojem času izpregovorimo še sicer o tej stvari več, vendar pa opozorimo že dnes vse rodoljube, da je naj ne zanemarijo sami ter vkrenejo še tudi po svoji strani vse, kar utegne pripomoči, da bo de prva vzporednica na slov. Štajarji zmaga slov. ljudstva, zmaga njegovih zastopnikov, zmaga zdrave pameti.

Bitka pri Slavkovem in c. k. 47. polk.

Še sedaj živé v spominu strašni boji, ktere so bili Avstrijci početkom tega stoletja s Francozi. Ne bodemo naštevati, koliko so trepele dežele pod tujim nasilstvom, spominjati se pa moramo s hvaležnim srcem hrabrih naših vojakov, ki so pokazali tedaj vnovič, koliko zmore vroča ljubezen do domovine.

Letos je ravno osemdeset let, kar so premagali Avstrijci, prvi med Evropskimi narodi prvič Napoleona. Dne 21. in 22. maja 1809 pokazali so naši vojaki prvič, da Napoleon ni nepremagljiv. V vrstah, ki so ukrotile francoškega samosilnika, stal je tudi naš domači polk št. 47, ki tedaj sicer še ni štel slovenskih Štajarcev med svoje, ker se je nadopolnjeval še na Českem; vendar pa hočemo pokazati našim rojakom, kako se je odlikoval ta polk že takrat, da bodejo videli, kako je že slovel, predno so mu odkazali južni Štajar za nabor. Saj še živi dobro v našem spominu, kako ga je počastil feldmaršallajtnant d'Aspre l. 1848 po bitvi pri Custozzi, rekoč: „Odslej bom jahal mimo tega polka le gologlav, kajti storil je, kar bi se ne zdelo sicer mogoče!“

V naslednjih vrstah hočemo torej le pokazati, da so bili tudi prejšnji vojaki tega polka vredni svojih naslednikov.

L. 1809 začela se je zopet vojska med Avstrijo in Francosko. Napoleon v svoji oholosti ni mogel več misliti, da bi se smel kdo upirati njegovi volji, hotel je gospodariti po celi Evropi, kar se mu ustavi Avstrija. Hrabri Tirolci zgrabijo orožje. Od 9. do zadnjega aprila spodé tuje nasilnike, Bavarce in Francoze, iz dežele. Kmeti sami so ujeli v treh tednih dva generala, sedemnajst štabnih, 115 nadčastnikov, 3860 Bavarcev in 2050 Francozov.

Med tem je zbral nadvojvoda Karol svojo vojsko na Moravskem polju. Pod njegovim poveljništvom stal je tudi 47. polk, ki je štel 19. maja 4205 mož.

Dvajsetega maja se pomakne nadvojvoda s svojo vojno v vrsto Strebersdorf, Stammersdorf in Gerasdorf, in razglasi v povelju: „Jutri bode boj, določila se bode osoda celega cesarstva in vsakega posameznika. Med večno sramoto in neumrjočo slavo nam je izbirati. Zanašam se na hrabrost svoje vojne, na izgled in na odločnost njenih vodnikov!“

Istega dne začno prehajati Francozi na

treh mostovih preko Donave na otok Loban. Potem napravijo še en most z otoka na levi breg in pošljejo nekaj bataljonov pešcev in nekaj škadronov konjиков naprej. Ali avstrijska konjica prihruje in jih vrže do reke nazaj. Zvečer jim podere povodenj most. Po noči ga pa popravijo. Zjutraj 21. maja na vse zgodaj začne prehajati glavno krdelo. Kmalu jih je bito kakih 30.000 mož na levem bregu Donave. General Massena zasede Slavkov (Aspera), Lannes pa Esslingen. Med tema vasema so stali kirasirji, za njimi pa garda in grenadirji. Francozi še niso prav vedeli, kje stoji avstrijska vojna; samo po noči so videli po ogujih, da mora taboriti na Bisambergu.

Zadnje dni so počivali Avstrijci ter se pripravljali za boj. Nadvojvoda Karol je hotel namreč napasti sovražnike, dokler so že prehajali čez Donavo, zato je ukazal svojim prednjim stražam, naj se umikajo, dokler ne pride pravi čas.

Na binkoštni dan, 21. maja 1809, ko na počci zora na nebu, se postavijo Avstrijci v vrste. Ko se začno pomikati krdela naprej, zvirajo godbe: „Bog ohrani, Bog obvarji nam cesarja, Avstrijo!“ in iz vseh grl zadoni veličastna Avstrijska pesem. Tako korakajo naprej. Ob deveti uri se ustavijo in kuhajo obed. Zdajci pride od prednjih straž novica, da prihaja po mostu in po čolnih vedno več Francozov z otoka Loban na breg, ter se pomikajo proti Slavkovu in Esslingenu. Ob dvanajstih se začne pomikati krdela proti sovražniku naprej. Pri Süßenbrunn-u stal je cesar Franc. „Vri bodite, otroci moji! Bog Vas bo blagoslovil“, govoril je svojim vojakom. Z navdušenjem ga pozdravljajo vojaki, veličastno mu zapojó „Vse za dom in za cesarja. — za cesarja blago kri!“

103 batalijoni, 148 škadronov, vsega kakih 75.000 mož in 288 topov vodil je nadvojvoda v boj. Vsi narodi prostranega cesarstva so bili zbrani tu zoper tujega nasilnika, vsi navdani enega duha, vsi pripravljeni darovati svoje življenje za cesarja in za dom. V petih oddelkih se je pomikala vojna naprej. Prvi oddelek je vodil Hiller proti Stadlanu in Slavkovu, druga dva Bellegarde in Hohenzollern proti Esslingenu, peti pa Dedovic proti Donavi. Med sredino in levim krilom stal je knez Ivan Liechtenstein s konjico, grenadirji so pa čakali v Gerasdorfu. (Dalje prih.)

Gospodarske stvari.

Živež za konje.

Pri konji pride veliko na to, kaj se mu daje pod zobe. Ako se mu daje to, kar mu streže, ostane živ in krepek še tudi tačas, ko se mu naloži veliko dela. Če mu pa ne streže,